

Oświadczenie złożone przez senatora Leszka Piechotę na 12. posiedzeniu Senatu w dniu 24 maja 2012 r.

Oświadczenie skierowane do ministra kultury i dziedzictwa narodowego Bogdana Zdrojewskiego

Szanowny Panie Ministrze!

Zwracam się do Pana Ministra z prośbą o udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy prowadzone są jakiegokolwiek prace legislacyjne mające na celu zmianę sytuacji prawnej osób zajmujących się amatorsko poszukiwaniem przedmiotów zabytkowych, a jeśli tak, to czy projektowane zmiany przewidują również możliwość odpowiedniego „wynagrodzenia” tych osób – na przykład na wzór regulacji przyjętych w prawie angielskim – które decydują się na przekazanie odnalezionych przedmiotów zabytkowych właściwej instytucji.

W Polsce nie podjęto dotychczas prób dokładnego oszacowania liczby tych osób, przyjmuje się jednak, że może ona wynosić nawet kilkadziesiąt tysięcy. Skala zjawiska jest więc znaczna.

Obowiązujące prawo dopuszcza możliwość prowadzenia poszukiwań z użyciem sprzętu elektronicznego także przez osoby prywatne niebędące archeologami, lecz w takim przypadku konieczne jest uprzednie uzyskanie pozwolenia od właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z przekazanych mi bezpośrednio przez zainteresowanych informacji wynika, że pozwolenia takie nie są wydawane zbyt często.

Istotny problem związany jest z tym, iż wiele osób zajmujących się amatorsko poszukiwaniem przedmiotów zabytkowych, które nie czynią tego w celu przywłaszczenia tych przedmiotów, lecz z zamiarem przekazania ich właściwej instytucji, narażonych jest na sankcje karne. Co więcej, w odniesieniu do tych osób obowiązujące przepisy prawa nie przewidują co do zasady możliwości wypłaty na ich rzecz jakiegokolwiek „nagrody”, która rekompensowałaby choćby poniesione przez nich wydatki związane z poszukiwaniami.

W pewnych przypadkach znalazca może otrzymać stosowną gratyfikację, niemniej podstawowym warunkiem jest to, aby odkrycie było przypadkowe. Takie rozwiązanie z góry eliminuje możliwość nagrodzenia osób amatorsko zajmujących się poszukiwaniem przedmiotów zabytkowych, na przykład z użyciem wykrywaczy metali, nielegitymujących się pozwoleniem wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Doskonały przykład stanowi sprawa jednego z mieszkańców województwa śląskiego, który oddawał pozyskane przedmioty do muzeum, a w konsekwencji zarzucono mu przywłaszczenie mienia państwowego i paserstwo.

Co prawda można zrozumieć, iż obowiązujące regulacje prawne zawierają w tym zakresie liczne obostrzenia, konieczne jest bowiem zapewnienie odpowiedniej ochrony zabytków, niemniej za wątpliwą należy uznać konstrukcję prawną, zgodnie z którą osoby zajmujące się amatorsko poszukiwaniem przedmiotów zabytkowych w celu przekazania ich na przykład do muzeum, nie dość że narażone są na sankcje karne, to jeszcze pozbawione są możliwości uzyskania jakiegokolwiek gratyfikacji z tego tytułu.

Zmiana obowiązujących regulacji prawnych nastąpiłaby z korzyścią dla państwa polskiego, gdyż zminimalizowałaby ryzyko nielegalnego handlu przedmiotami zabytkowymi. Aktualnie zdarzają się przecież sytuacje, w których odnajdywane przedmioty zabytkowe wywożone są poza granice Polski i tam zbywane, a przecież państwa polskiego nie stać na ich, niejednokrotnie bezpowrotną, utratę.

Wydaje się, że omawiany problem został właściwie rozwiązany w prawie angielskim (tzw. *Treasure Act*), w którym określono, że znaleziony „skarb” staje się własnością właściciela gruntu i znalazcy. Obowiązujące w przedmiotowym zakresie regulacje prawne co prawda nie zezwalają na prowadzenie poszukiwań na stanowiskach rejestrowych i nakazują zgłaszanie wszelkich znalezisk, niemniej znacznie ograniczają nielegalny handel znaleziskami i przewidują wypłatę wysokich nagród. Co więcej, osoby zajmujące się amatorsko poszukiwaniem przedmiotów zabytkowych mają możliwość zrzeszania się w stowarzyszeniach, a stworzony system niewątpliwie wzmacnia poczucie odpowiedzialności i świadomości prawnej obywateli.

W związku z tym zwracam się do Pana Ministra z prośbą o udzielenie odpowiedzi na pytania postawione na wstępie.

Leszek Piechota